

Mikrofinansije u Evropi: Izvještaj o anketi za 2020

Justyna Pytkowska

Izvršni sažetak

Ova Pregledna anketa predstavlja sliku mikrofinansijskog sektora od 2018. do 2019. godine prije početka pandemije virusa COVID-19. Međutim, kako su se podaci prikupljali u ljeto 2020. godine, ovaj izvještaj će se objaviti nakon pandemije. To dovodi do posebnog rezultata jer izvještaj uključuje posljednje dostupne podatke o evropskom mikrofinansijskom sektoru prije nego što je pogođen pandemijom. Unatoč tome, ovaj izvještaj iz tog razloga uključuje i poglavlje o preliminarnom uticaju pandemija u 2020.

Ovo je 9. izdanje Pregledne ankete za Evropsku mikrofinansijsku mrežu (eng. European Microfinance Network, EMN), i treći put kako je sprovedena u saradnji s Mikrofinansijskim centrom (eng. Microfinance Centre, MFC). Zahvaljujući saradnji ove dvije mreže, ova anketa je pokrila najveći dio evropskog mikrofinansijskog sektora te je pružila najpotpuniji skup podataka do danas.

Studija je pokrila 143 ustanove iz 29 zemalja i prikupila podatke u periodu od 2018. do 2019. godine.

Ključni nalazi

Kada su u pitanju **karakteristike institucija**, sektor se većinom sastoji od nebankarskih mikrofinansijskih institucija (91%) koje na tržištu rade kao različiti poslovni subjekti. Zapadna Evropa ima više mikrokreditnih organizacija, dok Istočna Evropa ima više kreditnih unija. Mikrokreditne organizacije direktno zapošljavaju oko 11.000 zaposlenika, od kojih 22% su dobrovoljci u NVO-ima i bankama u Zapadnoj Evropi. Postoji očigledna spolna asimetrija, gdje su 65% plaćenog osoblja žene, posebno među zadrugama i kreditnim unijama. Karakteristike institucija su ostale uglavnom stabilne, jer rezultati snažno ne odstupaju od prethodne ankete, što je bilo očekivano.

Većina (63%) mikrofinansijskih institucija pružaju **nefinansijske usluge**, posebno u Zapadnoj Evropi. Institucije koje nude lične kredite obično češće imaju usluge za razvoj klijenata, kao što je finansijska edukacija. Mikrofinansijske institucije bez ličnih kredita u svojoj ponudi imaju tendenciju da pružaju usluge poslovnog razvoja (npr. mentorstvo, savjetovanje). Samo 28% mikrofinansijskih institucija koriste digitalne kanale za pružanje nefinansijskih usluga, a to su obično velike mikrofinansijske institucije. Sveukupno, ovaj talas istraživanja potvrđuje važnost nefinansijskih usluga i promjenu ka digitalnom pružanju ovih ključnih usluga (ili barem njihovog dijela).

Mikrokreditni portfelj i broj aktivnih dužnika pokazali su rastući trend koji je rezultirao značajnom **ekspanzijom veličine sektora** u skladu

s prethodnim rezultatima ankete. Broj aktivnih dužnika u 2019. godini je bio 1,26 miliona (+14% u poređenju s 2018. godinom) dok je bruto iznos nepodmirenog mikrokreditnog portfelja iznosio 3,7 milijarde EUR (+15%). Veliki postotak portfelja je u rukama nekoliko mikrokreditnih organizacija. Krediti za pravna lica čine 55% ukupnog mikrokreditnog portfelja, dok krediti za fizička lica čine 45% portfelja. Segment kredita za fizička lica je zabilježio viši rast (23%) u odnosu na segment kredita za pravna lica (12%). Ovaj rast slijedi isti obrazac uočen u prethodnim godinama kao rezultat rasta i sazrijevanja tržišta iz godine u godinu. Važno je istaći rast kredita za fizička lica, jer se obično koriste za porodične potrebe, a samo 13% se koristi za profesionalni razvoj. Ovo je naročito značajno zbog manjka okvira politike za takve rastuće potrebe.

Karakteristike kredita također su ostale relativno stabilne u poređenju s drugim godinama. Mikrokrediti za pravna lica su u prosjeku veći s dužim rokom dospjeća i nižom godišnjom postotnom stopom (APR) u poređenju s kreditima za fizička lica. APR-ovi značajno variraju između vrsta i regija institucija. Nebankarske finansijske institucije (NBFi) i istočnoevropske mikrofinansijske institucije naplaćuju najviše kamate.

Kada su u pitanju **društveni ciljevi**, finansijska inkluzija ostaje glavni cilj djelovanja mikrofinansijskih institucija, što pokazuje stabilnu viziju sektora. Žene i seosko stanovništvo su dvije osnovne ciljne

grupe. Jedna trećina institucija također daju prioritet nacionalnim manjinama/migrantima/izbjeglicama.

Finansijski učinak većine institucija ostaje u dobrom stanju: Ukupno 76% institucija su operativno samoodržive. Anketa je ispitala trendove u nekoliko finansijskih varijabli koje su dodatno razrađene u izvještaju.

Kada je u pitanju **finansiranje**, dugoročna pozajmljena sredstva i dalje su glavni izvor finansiranja kreditnog portfelja. Ukupna vrijednost potrebnog finansiranja je 800 miliona EUR sa srednjom vrijednosti od 7,6 miliona EUR. Ukupna potreba za finansiranjem je veća u Istočnoj Evropi (482 miliona EUR) nego u Zapadnoj (356 miliona EUR). Najveća potražnja u obje regije je za finansiranjem dugovanja. Pored toga, mikrofinansijske institucije u Zapadnoj Evropi traže više grantova/subvencija i garancija nego

mikrofinansijske institucije u Istočnoj Evropi. Glavni izazovi za pristupanje potrebnom finansiranju su nedostupnost finansiranja (41% mikrofinansijskih institucija), manjak garancija za pokrivanje rizika (38% mikrofinansijskih institucija) i cijena finansiranja (37% mikrofinansijskih institucija). Četiri petine institucija nemaju nikakvih izazova za pristup finansiranju.

Kada su u pitanju **posljednji trendovi**, utvrdili smo da se mnoge mikrofinansijske institucije bave zelenom tehnologijom, a 16% mikrofinansijskih institucija imaju namjenske kredite za energetske učinkovitost. Nadalje, 23% institucija planiraju uvesti više takvih proizvoda u budućnosti. Većina mikrokreditnih organizacija posjeduje digitalna rješenja za pružanje podrške klijentima tokom životnog ciklusa kredita, a manje mikrofinansijske institucije imaju dostupne manje sofisticirane digitalne alate. Oko polovina ispitanika planira uvesti nova digitalna rješenja u naredne tri godine.

Značaj ključnih nalaza

Sveukupno, rezultati odražavaju stalan rast mikrofinansijskog sektora u posljednje dvije godine. Ukupni rast je i dalje visok u smislu veličine portfelja i novih klijenta, dok su društvena misija i organizacijske karakteristike sektora uglavnom nepromijenjene. Uočili smo neke razlike između Zapadne i Istočne Evrope, ali općenito postoji više sličnosti nego razlika.

Ako uporedimo ponudu mikrokredita iz 2019. godine (3,7 milijarde EUR) s procijenjenim godišnjim manjkom finansiranja od 12,9 milijarde EUR koji je predložen u publikaciji analize tržišta Evropske komisije iz maja 2020. godine¹ (na osnovu neispunjene potražnje), **možemo zaključiti da sektor i dalje ima značajne prilike za rast prije nego što u potpunosti pruži svoje usluge na tržište.**

Očekivani uticaj pandemije virusa covid-19

Kao što je već navedeno, nemoguće je osvrnuti se na pregled 2018. i 2019. godine bez uzimanja u obzir da će na neposrednu budućnost sektora drastično uticati COVID-19. U toku prikupljanja podataka za ovaj izvještaj, obavili smo nekoliko intervjua s mikrofinansijskim institucijama kako bi napravili vježbu inventure i odredili područja na koja će kriza vjerovatno uticati.

Uprkos pandemiji, većina mikrofinansijskih institucija smatraju da je njihova pozicija dobra. Gotovo 70% mikrofinansijskih institucija smatra da su u dobroj poziciji, dok je samo 6% procijenilo svoju situaciju lošom. Ključni izazovi koje su mikrofinansijske institucije identificirale povezani su s nestabilnošću dohotka klijenata kao i njihovim slabim digitalnim i finansijskim mogućnostima. Vanjski izazovi su manje akutni, a pristup finansiranju i političke smetnje su najčešći izvori zabrinutosti.

Mikrofinansijske institucije su optimistične u pogledu budućnosti: više od polovine institucija smatra da će se poslovni izgledi poboljšati u narednih 12 mjeseci. Uticaj zaključavanja u martu i aprilu 2020. godine bio je težak na početku zbog svoje neočekivanosti i težine restrikcija, ali većina institucija je s vremenom našla načine da osigura opstanak poslovanja i nastavak rada. Uticaj pandemije je bio manje snažan na mikrofinansijske institucije koje posluju u okruženju gdje su vlade izrazito pomogle mikro i malim preduzećima, kao i na mikrofinansijske institucije koje imaju jake partnere i interesne grupe koje pružaju podršku.

Institucije koje su izvršile digitalnu transformaciju mogle su se lakše prilagoditi sigurnosnim zahtjevima te su bile spremnije da koriste digitalne alate za komunikaciju s klijentima, obradu kredita i implementiranje opcija rada na daljinu.

¹ Mikrofinansije u Evropskoj uniji: Analiza tržišta i preporuke za opcije pružanja usluga u periodu od 2021. do 2027. godine

With contribution
by EIF

European
Commission

EUROPEAN
MICROFINANCE
NETWORK

MICROFINANCE CENTRE

This publication has received financial support from the European Union Programme for Employment and Social Innovation "EaSI" (2014-2020). For further information please consult: <http://ec.europa.eu/social/easi>

The information contained in this publication does not necessarily reflect the official position of the European Commission and European Investment Fund.